

Luc Pauwels, *Joris Van Severen. Op leven en dood, letterlijk. Biografie 1894-1940*, Deurne, Doorbraak Boeken, 2021, 528 pp., ISBN 9789492639561

Aan de biografie *Joris Van Severen. Op leven en dood, letterlijk* van Luc Pauwels houdt men uiteindelijk vooral over dat het uitkijken wordt naar de biografie van de Verdinaso-leider die Dieter Vandenbroucke aankondigt voor het voorjaar van 2022. Het essay *De executie van Joris Van*

Severen aan de muziekkiosk van Abbeville, dat laatstgenoemde auteur in 2018 publiceerde in de verzamelbundel *Wereldgeschiedenis van Vlaanderen*, inspireert alvast meer dan de studie van Pauwels, die – hoewel studieuze en breed geïnformeerd – de lezer achterlaat met een onvervuld gevoel. Er werd, gezien de decennialang op diverse manieren en via allerhande wegen opgebouwde feitenkennis en inzichten van Pauwels, meer verwacht. Teveel van de mythe en de cultus, die zich vooral sinds zijn tragische overlijden aan het begin van de Tweede Wereldoorlog rond Van Severen ontwikkelde, wordt overeind gehouden en te weinig kritisch gewogen. De slotzin van het boek zegt veel over hoe dat komt: “*Joris Van Severen blijft in de herinnering als ‘een charismatische leider’ (Lode Wils), een aristocraat in de ethische betekenis van het woord, en een blijvende Heel-Nederlandse inspirator. Een wegbereider*”. Meer bewondering dus dan verwondering, en dat leidt tot een ietwat vertroebelende benadering en een al te sympathiserend-empathische aanpak. Het levensverhaal van Van Severen, zowel persoonlijk als publiek, is ondertussen genoegzaam bekend. Echt nieuwe gegevens voegt Pauwels daar niet aan toe. De meerwaarde van zijn boek bestaat er dan ook

vooral in dat aan de hand van “dagboeken, brieven en notities” de ideologische evolutie van de eclecticisch denkende en handelende notariszoon uit het West-Vlaamse Wakken uitvoerig en erg goed gedocumenteerd wordt gereconstrueerd, becommentarieerd, geïnterpreteerd en genuanceerd. Al baseert de auteur zich daarbij veeleer op wat zijn hoofdpersoon schreef en uitsprak en minder op wat hij deed. Van Severens soms fraseologische retoriek wordt daardoor onvoldoende geconfronteerd met zijn dagelijkse (politieke) praktijk. Pauwels citeert bovendien af en toe al te exhaustief, vooral uit interviews die hij ooit maakte met personen die Van Severen nog hebben gekend of die eerder over hem schreven, wat de leesbaarheid van het boek niet ten goede komt.

De auteur toont wel overtuigend aan dat het concept van een politieke voorhoede, dat aan de basis lag van het Verdinaso, in belangrijke mate teruggaat op Van Severens kortstondige enthousiasme voor de Russische Revolutie van 1917, die in feite een staatsgreep was van de bolsjewieken onder aanvoering van Lenin. De auteur typeert Van Severen geheel terecht als een “grootmeester van het voortschrijdend inzicht”, wat er toe leidde dat hij aan het eind van de jaren 1930 – na voordien langdurig en intensief het tegendeel te hebben verkondigd – de Belgische staat niet langer meer wilde ontmantelen maar wel veroveren. “If you can’t beat them, join them” dus, en dat verliep onder andere via meer of minder openlijke ouvertures naar het Brusselse en Franstalig-Belgische establishment en door middel van nauwelijks gecamoufleerde mantelorganisaties. Eén van de constanten in Van Severens wendbare parcours vol paradoxen was ondertussen zijn fundamenteel antidemocratische ingesteldheid, die – zoals bij veel katholieken – terugging op een aversie voor de Franse Revolutie en haar maatschappelijke implicaties: “*Waarschijnlijk is er in België*

door niemand ooit publiek met meer verachting op de democratie gescholden dan door Joris Van Severen”, zoals zijn biograaf het wat al te affirmatief formuleert.

Pauwels kwalificeert Van Severen uitdrukkelijk niet als een fascist – hoewel vele andere historici dat wel doen – maar als een adept en representant van de zogeheten Conservatieve Revolutie of Revolution von Rechts, waarvan de auteur overigens zelf in een geactualiseerde versie al jarenlang een actieve pleitbezorger is, onder meer via het blad TEKOS. In het weekblad *t Pallieterke* (23 september 2021) stelde hij het als volgt: “*Er wordt wel eens gesuggereerd dat hij [Van Severen] een fascist was, wat klinkklare onzin is. (...) Punt is dat het Verdinaso niet in dit rijtje [van fascistische bewegingen] thuishoort, daar ben ik heel categorisch in*”.

Het kan niet de bedoeling zijn om hier een marginale voetnoot toe te voegen aan het (historiografisch) fascistemedebat dat al een aanvang nam toen Benito Mussolini (1883-1945) in 1919 de Italiaanse Fasci di Combattimento oprichtte. Als Luc Pauwels zich in zijn portret in boekvorm van Joris Van Severen terecht afzet tegen het eenzijdig etiketteren van groepen en personen, gaat het echter niet op dat hij in deze biografie zelf niet aarzelt om “*cultuurmarxisten*” en “*poco-aanhangers (‘political correctness’)*” snerend terecht te wijzen. Pijnlijker en niet gepermitteerd, is dat hij Van Severen, wiens rumoerige seks- en liefdesleven al lang een publiek geheim is, omschrijft als “*een grootverbruiker*” van vrouwen...

Deze goed geschreven monografie biedt een informatieve bijdrage tot de exegese van de complexe persoonlijkheid van Joris Van Severen en zijn even weinig eenduidige politieke optreden. Van wat ‘een definitieve biografie’ wordt genoemd, is de auteur echter spijtig genoeg mijlenver verwijderd gebleven. Mede omdat het boek wel veel analyse biedt, maar te weinig synthese. Van Severen

fascineerde en fascineert mensen, maar waarom dat zo was en is, wordt ook in deze zoveelste publicatie over hem niet helemaal duidelijk gemaakt.

NICO VAN CAMPENHOUT